

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET
Postboks 8119 DEP
0032 OSLO

Deres ref.: Vår ref.:
2019/6265 - 54730/2019

Saksbehandler:
Gina Beate Holsen

Dato:
09.09.2019

Høring - Invitasjon til å komme med innspill til stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning

Vi takker for invitasjon til å gi innspill til stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning.

Innspillet er forankret i våre helseforetak. Vi ser det som positivt med økt fokus på arbeidsrelevans i all høyere utdanning og vil påpeke at økt fokus på arbeidsrelevans må være i samspill med den teoretiske kompetanse utdanningene skal bidra med. Mye av den praktiske opplæringen er «ferskvare» vil uavhengig av grunnutdanningen skje i arbeidslivet etter fullført utdanning. For utdanninger med hovedpraksisperioder i helsetjenesten må disse følge utviklingen av tjenesten

Samarbeidet og dialogen mellom partene er god, men den må fokusere tydeligere på dimensjonering og innhold og ikke minst at handlingsrommet for praksisperioder blir utnyttet.

1. Hovedutfordringer som bør omtales i meldingen

Vi mener de i stor grad er dekkende for det videre arbeid med meldingen. Vi vil også påpeke, basert på erfaringer med innføring av nye retningslinjer for de helsefaglige utdanningene (RETHOS), at det er viktig at arbeidsgivere bidrar med ressurser med relevant kompetanse innen utdanningene.

For å sikre kompetanse til å gjennomføre de store endringene vi står overfor ser vi at behovet for kompetanse utover fagspesifikk kompetanse, f.eks sykepleier og IKT-kompetanse, lege og ingeniør, vil bli etterspurt.

2. Samarbeid om høyere utdanning

Den viktigste motivasjonsfaktor for at virksomhetene skal delta i samarbeid om høyere utdanning er at dette er virksomhetenes mulighet for å rekruttere medarbeidere med relevant og oppdatert og rett kompetanse. I tillegg tilfører samarbeidet med utdanningsinstitusjoner og studenter som er i praksis ny kunnskap til virksomhetene.

For å styrke samarbeidet er det avgjørende med tydeligere involvering i utvikling av studieprogram og faste samarbeidsarenaer av stor betydning. Det er også viktig å ha mulighet for å være med på å påvirke utdanningspraksisen, slik at den er i tråd med ny kunnskap og utvikling. Samarbeidsorganet for utdanning som er etablert i Helse Vest mellom utdanningssektoren og virksomhetene er en viktig arena der partene kan bidra på strategisk nivå i tillegg til samarbeidsarenaer mellom den enkelte virksomhet/utdanningsvirksomhet og utdanningsinstitusjonene.

Helseforetakene ønsker at medarbeidere som tar videreutdanning skal ha mulighet for å kombinere studier og jobb, og at noen av utdanningene etter bachelor kan bygges på med kortere moduler over noe tid. Dette vil bidra til praksisnær utdanning og ikke minst være et viktig bidrag for livslang læring og utdanning. Det er viktig at krav til opptak i utdanningene, særlig for videre utdanning ikke har inntakskrav som hindrer «voksne medarbeidere» med lang erfaring å komme inn på videreutdanning. Eksempel på dette er krav til antall timer i enkelte fag fra tidligere videregående utdanning. Dersom det settes slike begrensninger vil det kunne hindre livslang læring og utdanning.

3. Samarbeid om studentenes læring

Gjennomføring av bachelor og masteroppgaver knyttet til virksomheten kan for det første bidra til økt kunnskap hos studentene om ferdigheter virksomhetene har behov for samtidig som det kommer til nytte og anvendelse i virksomhetene. Utvikling og bruk av relevante og oppdaterte case som kan benyttes i undervisning og som er utviklet i fellesskap mellom utdanningsinstitusjonene og virksomhetene kan også bidra til dette. Erfaringer fra et slikt samarbeid er at dette er utviklende for begge virksomheter og styrker relevans i utdanningene for studentene

Flere studenter kan tilegne seg innovasjons- og entreprenørskapskompetanse dersom studentene involveres i mindre utviklingsprosjekter i virksomhetene under studie/praksistiden. Erfaring viser at dette krever tett samarbeid mellom UH-sektor og virksomhetene.

Helseforetakene må delta aktivt ved operasjonalisering og innføring av RETHOS, og i større grad utvikle og legge til grunn TVEPS (tverrprofesjonell samarbeidslæring). Det må legges til rette for at ulike studentgrupper skal gjennomføre praksis i virksomheten samtidig, slik at studentene kan få kjennskap til- og forstår de ulike faggruppene sin kompetanse og hva som må til for å bidra i tverrfaglige team. Her kan felles veiledning, felles simulering og ferdighetstrening med flere ulike yrkesgrupper være nyskapende. Noen av våre helseforetak har allerede gjennomført simulering- og ferdighetstrening på tvers av faggrupper med meget gode resultat.

4. Myndighetsnivå

For helsefag utdanningene bør det være en tettere og forpliktende dialog mellom (Helse og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet) som viktige bidrag for dimensjonering og forventninger til innhold og fremtidens behov.

Bistillinger mellom utdanningssektoren og virksomhetene er viktige, men de må kunne gå begge veier.

Videre er lokalisering av profesjonsutdanninger et sentralt element når det gjelder et tett samarbeid. På bakgrunn av dette understreker vi behovet for geografisk spredd/desentraliserte utdanningstilbud. Det er viktig at alle virksomhetene i foretaksgruppen Helse Vest blir utnyttet som gode praksisarenaer gjennom grunnutdanningen for alle helsefaglige studieretninger. Helse Vest ser frem til Grimstad utvalgets rapport og den videre politiske behandlingen for medisinerutdanningen.

Noen høyskoler har ambisjoner om å bli universitet, og dette kan ha en positiv effekt, men det er risiko for at oppmerksomheten flyttes for tungt mot vitenskapelig kvalitet på bekostning av nærhet til praksis og arbeidsrelevans. Det må være en kombinasjon av akademisk og praksisnær kompetanse for å møte de behovene virksomhetene har.

5. Eksempel

Konkrete eksempel på godt samarbeid kan være:

- Program for studententreprenørskap, og tilrettelegging for studententreprenørskap gjennom året.
- Møteplasser med gründere, lavterskel innovasjonsaktivitet, studentinkubasjon
- Samarbeidsmidler
- Felles forskningssenter
- Rotasjon i ulike stillinger, for å forstå ulike profesjoner
- Utarbeide avtalemal for å sikre gode samarbeidsavtaler mellom sektorene
- Arrangere årlig utdanningskonferanse der samarbeid mellom Universitets- og Høyskole sektoren og helseforetakene er et sentralt tema
- Bidra til å definere rammer for undervisning for kombinerte stillinger
- Behov for endringer i utdanninger drøftes i samarbeidsorganet for utdanning og løftes videre opp på nasjonalt nivå
- Vurdere regionale og lokale behov for kompetanse slik at utdanningssektoren blir involvert i utvikling og behov. Helse Vest har dette som tema i samarbeidsorganet for Utdanning og dette temaet bør styrkes i det videre arbeidet på denne arenaen
- Forslag om nye utdanninger skal diskuteres i samarbeidsorganet på et tidlig tidspunkt, med fokus på håndtering av praksisplasser
- Bidra til å sikre at praksisavtaler, kandidatmåltall og behov i helsetjenesten er i samsvar med hverandre
- Legge til rette for gjennomføring og oppfølging av studentene i hovedpraksisperiodene som bidrar til god progresjon og gjennomføring. I tillegg ønsker Helse Vest at studenten skal få gi tilbakemelding til helseforetakene slik at tilbakemeldingene blir en del av forbedringsarbeidet i foretakene knyttet til utdanning
- Bidra til å utvikle studietilbud innen veiledning
- Bidra til harmonisering av vurderingsmål mellom HF-ene og UH-sektoren
- Følge med i utviklingstrekk som påvirker utdanningsbehovet, slik som demografisk og teknologisk utvikling, og sykdomsutvikling i befolkningen
- Benytte nasjonal bemanningsmodell i planlegging av bemannings – og kompetansebehov i regionen

Supplerende spørsmål om helse- og sosialfagutdanninger

*Hva er de største utfordringene for et gjensidig samarbeid mellom institusjonene og tjenestene?
Hvilke tiltak kan være egnede bidrag for å løse utfordringene?*

Universitet- og høyskolesektoren (UH-sektoren) og sykehus har ulike hovedmål og styres av ulike departement, direktorat, lover, forskrifter, måleparametre etc). Uavhengig av dette har begge sektorene et samfunnsoppdrag der begge aktørenes bidrag skal bidra til en bærekraftig og kompetent helsetjeneste for befolkningen. Selv om UH sektoren har akademisk frihet med sin autonomi må denne spille på lag med de behov helsetjenesten har.

Det skal samarbeides om kompetanseutvikling, utdanning, forskning og innovasjon.

Virkemidler for økt samarbeid:

- Synliggjøring av utdanningsarbeidet som skjer i sykehus – både i tid og kostnader
- Kunnskapsgrunnlag/kvalitetsindikatorer
- Vurdere tettere samarbeid og koordinering mellom Helse og omsorgsdepartementet departementer og Kunnskapsdepartementet.

Utdanning er en likeverdig oppgave for spesialisthelsetjenesten på lik linje med pasientbehandling, forskning og opplæring av pasienter. Utfordringene i dette blir påpekt i Husebekkrapporten fra 2016. Skal en få til godt samarbeid innen utdanning, krever det tett samhandling på departementsnivå for blant annet å sikre kapasitet (dimensjonering) og innhold i utdanningene.

Innen helsefagene har det de siste årene blitt opprettet tilbud om nye mastergradsløp for noen av de utdanningene som tidligere var bachelor og ordinær videreutdanning. Det må være tettere samarbeid for å sikre at utdanningsbehovet og nivået er i samsvar med behovet i helsetjenesten. Det blir fra tid til annen tilbudt nye utdanninger, der praksis i helseinstitusjonene er en stor del av utdanningsløpet. Disse skal ha praksis på samme arena som andre etablerte utdanninger. Et eksempel på dette er oppretting av bachelorutdanningen i Paramedisin. Når dette fører til mangel på praksisplasser, og /eller at det fortrenger fagutdanning av ambulansesjåfører, kan dette utfordre samfunnsoppdragene hver av partene har. Vi viser i denne sammenheng til vårt brev 2019/6505 - 54316/2019 datert 31.7.19 vedrørende innspill til «Høring - forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for paramedisin», se vedlegg til dette brev. Samtidig som vi mener utdanningsinstitusjonene må samstemme behov og nivå med tjenesten er det også viktig at helsetjenesten er tydelige på hvilke roller og oppgaver som krever hvilket utdanningsnivå. Ett eksempel på dette er videreutdanning for spesialsykepleiere. Helseforetakene må på sin side kommunisere hvilke roller og oppgaver de vil legge vekt på masternivå for og hvilke roller og oppgaver de vil vektlegge videreutdanning for basert på rammeplaner. Det må etableres et partnerskap som gir hver av aktørene mulighet for å levere på sine respektive samfunnsoppdrag.

Hva kjennetegner et velfungerende samarbeid mellom utdanningene og praksisfeltet og hvordan bidrar samarbeidet til utvikling av utdanningene?

Et velfungerende samarbeid forutsetter gode samarbeidsavtaler og likeverdighet mellom aktørene og at det blir et partnerskap. Dette forutsetter:

- Jevnlige formelle og uformelle møtearenaer på alle nivå i organisasjonene.
- Kunnskap om og respekt for hverandres rolle og ansvar i utdanningsarbeidet (på alle nivå).

Dette må tydeliggjøres og beskrives i samarbeidsavtaler og gjøres kjent i de samarbeidende organisasjoner. Samarbeidsavtaler må bygge opp om partnerskap og ikke parter som skal

sikre sine posisjoner gjennom juridiske avtaler. Selvsagt kan og må avtaler inneholde forventninger og avklaringer som forplikter, men det må ikke fortrenge et viktig partnerskap som skal støtte opp om samfunnsoppdragene.

Et viktig virkemiddel kan være delte- eller bistillinger. Skal dette gi verdi er det helt avgjørende at dette skjer i tett samarbeid for å oppnå ønsket effekt.

Hvordan kan samarbeidsavtalene mellom institusjonene og tjenestene bidra til økt kvalitet og relevans i praksis i helse- og sosialfagutdanningene?

Samarbeidsavtaler må inngås på ulike nivå – fra strategiske til mere operative avtaler. Avtalene må være tydelige på hva det skal samarbeides om, hva tiltakene skal bidra til for hver av aktøren, hvilke samarbeidsstrukturer som skal etableres for å realisere tiltakene (og sammenhengen mellom disse). Det må være representanter på de ulike nivå som kan forplikte til gjennomføring og hvordan man skal jobbe for å oppnå målsetting. Avtalene må være lett tilgjengelig, (på hver av aktørenes intranett) og bør også legges på nettsider som er tilgjengelig for alle.

Hvordan bidrar samarbeidsorganer til å skape gode rammer for blant annet praksisstudier, kombinerte stillinger, veilederkompetanse, FoU og tjenesteinnovasjon?

Samarbeidsorganene skal drøfte saker av felles interesse. Hver av partene plikter å bringe saker av felles interesse opp i samarbeidsorganene på et tidlig tidspunkt og før beslutning treffes i partenes respektive beslutningsorganer.

Samarbeidsorganene har en rådgivende funksjon for de besluttende organer i helseforetaksgruppen i Helse Vest og i utdanningsinstitusjonene i saker som gjelder forskning, innovasjon og utdanning.

Samarbeidsorganet for utdanning skal vurdere innhold, dimensjonering og endringer i utdanningen på grunnlag av behov i helse- og omsorgstjenesten i regionen og gi tilbakemelding til styret i Helse Vest RHF, universitetene og høyskolene. Samarbeidsorganet skal også gi råd om håndtering av praksisplasser.

Begge samarbeidsorganene har ansvar for å vurdere sammenhengen mellom forskning, innovasjon og utdanning og uttale seg om saker av felles interesse. Det arrangeres årlig et felles møte mellom samarbeidsorganene for å understøtte dette.

Vi mener samarbeidsorganet i Helse Vest er på rett vei og etter hvert har fått etablert felles strategier og tiltak som skal støtte opp om ambisjonene for partnerskap for utdanning.

Formelle samarbeidsfora på ulike nivå i organisasjonene er etablert. Dette er viktige arenaer for godt samarbeid mellom UH-sektor og foretakene/sykehusene. Det må være definert hvem som skal være representert i de ulike fora, gode beskrivelser av hva de ulike fora skal være og sammenhengen mellom/arbeidslinjer mellom, de ulike fora som opprettes. En slik systematisk oppbygging vil hindre dobbeltarbeid/byråkratisering, sikre informasjonsflyt og at felles beslutninger blir iverksatt på rett nivå. Samarbeidsorganet blir orientert om arbeidet

og samarbeidet på de ulike samarbeidsarenaene. Dette har stått særskilt på dagsorden i forbindelse med arbeidet og endringene som følge RETHOS.

En bør se på fordelingen av praksisplasser med regionale øyne, med tanke på å fordele og utnytte tilgjengelige praksisplasser i regionen på en mest mulig og effektiv måte. Dette samspillet er viktig å videreutvikle for å sikre god desentral utdanning, at alle praksisarenaer blir utnyttet, bidrar til rekruttering i alle virksomhetene på kort og lang sikt.

Hva skal til for å få til et forpliktende samarbeid mellom helse- og sosialfagutdanninger og kommuner om praksisstudier? Hva er de største hindringene for et slikt samarbeid i dag?

Kommunene bør etablere felles samarbeidsarenaer på lik linje som spesialisthelsetjenesten har.

Mange studenter i helse- og sosialfagutdanninger møter tjenestene for første gang i praksisstudiene. Hva er verdien av å ha studenter i praksis, og hvordan kan verdien eventuelt bli høyere?

Å ha studenter i praksis utfordrer oss både som organisasjon og den enkelt medarbeider. Det bidrar til helseforetakene har bevisst og kvalitetssikrede arbeidsprosesser som er godt dokumentert. Å ha studenter blir man i større grad bevisst eget fagområde og egen kompetanse. God veilederkompetanse hos medarbeidere er viktig for at studentene skal ha best mulig utbytte av praksisperiodene. Med god, kompetent og kunnskapsbasert veiledning øker også mulighetene for at studentene kan bidra med verdiskapning i tjenesten i sin praksisperiode. Det bør være et mål at praksisperioder er en kombinasjon av læring og verdiskapning.

For mange studenter samtidig i praksisfeltet kan bidra til knapphet på læresituasjoner. For å unngå dette er det viktig at praksisperioder er planlagt, at målsetting er definert og tydelig samt at forventninger hos student og de som følger opp i praksisarbeidet er klare og samstemt. Det er viktig at ulike utdanninger og deres praksisperioder sees i sammenheng. Dersom det blir slik at alle skal oppnå læringsmål på små fagområder, kan dette utfordre kvalitet i pasientbehandlingen. Når studenter i grunnutdanning, videreutdanning og LiS leger skal ha de samme læringsarenaene *samtidig* kan dette utfordre fagmiljøene og kvalitet i pasientbehandlingen. Vi tror dette har vært underkommunisert men må finne sin løsning i samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og helseforetakene på en god måte. Samarbeidsorganet for utdanning i Helse Vest har diskutert dette og alle parter ser at dette må bli satt på dagsorden.

I de tilfeller studentene er lengre perioder i praksis skal det i de fleste tilfeller gjøres en vurdering av studentens læringsutbytte, tilegnede kunnskaper og ferdigheter. Dette er et arbeid som krever kunnskap og forståelse for hva vurdering innebærer. For å forenkle dette arbeidet og sikre kvalitet er det viktig at det legges opp til standardiserte vurderingsskjema for praksisstudier. Helse Vest ønsker at Kompetanseportalen skal være like naturlig som arbeidsverktøy for studenter som det er for leger i spesialistutdanning. For å avklare dette har Samarbeidsorganet for utdanning etablert en arbeidsgruppe som skal se nærmere på bruk/utvikling i bruk av Kompetanseportalen som bindeledd.

Studenter kan skape merverdi for organisasjonen/tjenestene ved å bidra med nytenkning for eksempel ved å knytte sine bachelor og masteroppgaver tett til problemstillinger som tjenesten/praksisfeltet opplever/erfarer. Et slikt samarbeid krever en systematisk tilnærming hvor fagmiljøene i utdanningssektoren og helsetjenesten møtes og sammen identifiserer og definerer tema/problemstillinger som kan være relevante for studentoppgaver. Studenter kan og bør også kobles på eksisterende forskningsgrupper og forskningsprosjekt i utdanningssektoren og ved sykehusene.

Studentinitiativ til tema for oppgaver er også nyttig, men ideene bør samles, systematiseres og bearbeides via nettverk (studentinkubatorer el) slik at det ikke blir mange enkelthenvendelser som må håndteres av ledere på ulike nivå.

Vennlig hilsen

Hilde Christiansen
Direktør medarbeider, organisasjon og teknologi

Gina Beate Holsen
PO-rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger ingen signatur